

ΓΙΑΝΝΗ Α. ΚΑΜΠΥΣΗ

ΣΤΕΡΝΗ ΜΑΤΙΑ

(ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ)

Τὸ ἀνέκδοτο αὐτὸ διήγημα τοῦ Καμπύση τόξε γράφει σὲ «Νουμά» μαζί με ἄλλα ἀνεκδοτὰ τοῦ χειρόγραφου, ἡ μὲν τοῦ σὲ 1908, ἄμα πρωτοβγήκε ὁ Νουμάς, Τάλλα χειρόγραφο τοῦ τοῦ δημοσιεύσαμε στοὺς πρώτους τόμους τοῦ «Νουμά», τοῦτο τὸ διήγημα ὅμως τὰφ σήμε παρμεία, γιατί δὲν τοῦ βρήκαμε καμμιά ξεχωριστὴ λογογραφικὴ ἀξία: Εἶτανε ἀπο τὴς π. ὅτες δεξιμὲς τοῦ Καμπύση καὶ γράφτηκε σὲ 1894. Ἄν ἔχει λοιπὸν καμμιά ἀξία, ἡ μόνη τοῦ ἵα εἶναι πὼς δειχνεὶ ἀπὸ πού ξεκίνησε καὶ πὼς ξητὴ χιτκε τὸ τολντο του γιὰ νὰ φτιάσει ἴσαμε τὸ ἀρτιώτορο δημιουργικὸ του ἔργο, «Γὸ δαχτυλίδι τῆς μάνας». Στὸ χειρόγραφο ἔχει ἡμερομηνία 24.7.94 καὶ ὑπογραφή Jac, τ' ἀρχικάτου ψηφία (Γιάννης Α. Καμπύση), πὺ τὰ μετ'χειριζότανε γιὰ ὑπογραφή σ' ἔλα τὰ πρῶτα ἔργα του.

— Ναί. Θὰ σ' τὰ πῶ, γι' ἴλε μου. Θὰ σὲ τὰ πῶ ἀδερφέ μου. Ὅλα θὰ σὲ τὰ πῶ, καὶ ἰδνομά της ἀκόμα...

— Νὰ με τὰ πῆς βέβαια. Τὸ βλέπω πὼς σοὺ σφίγγει τὴν καρδιά ἀπὸ τὸ μοτικὸ πὺ ἔχεις μέσα σου... Γιατὶ με τὰ κορβεις τόσο καὶρο; Μῆνες τώρα μ' ἀπογεύεις ὀρισμένους ὄρες καὶ ζητᾷς μοναξιά... Ὅλοι ἀπορροῦνε νὰ σὲ βλέπουν νὰ γροῖζης σὲν δειροστοιχία μοναχὸς σου, σὲν ἀγαπημένους... Τί σοὺ συμβαίνει; γιατί δὲ με τὸ λές; γιατί δὲ θες νὰ με κάμεις νὰ πάσω κ' ἐγὼ μαζί σου ἢ νομίζεις πὼς εἶμαι καὶ γὼ καλὰ πὺ σὲ βλέπω τόσο καὶρο σ' ἀγίτη τὴν κατάστασι;

— Ἀδερφέ μου, ἀδερφέ μου. Θὰ σὲ τὸ πῶ. Θὰ σὲ τὸ πῶ, μὲ ἄφισέ με λιγάκι νὰ ξεθυμάνω... Δὸς μου τὴν ἀγκαλιά σου κ' ἐκεῖ μέσα ἄς κλάψω πρῶτα κάμποσο... ἄς κλάψω...

Καὶ προτοῦ ἀπαντήσω χόνει τὸ κεφάλι του σὲ στήθεα μου καὶ ἀρχίζει τὸ παρόνο... Τὸν ἄφησε καὶ κλάψε...

— ... Ἀχ, Γιάννη μου, Σὺ γι' αἵς. Σὺ γι' αἵς πὺ με γέλασες κείνη τὴ φορὰ καὶ δὲν κατέβηκες σὲ Φάληρο, σὲν πὺ εἴχαμε ραντεβού. Ἄν εἴμαστε μαζί ἴσως νὰ μὴ τὴν πρῶσεχα. Ἐκεῖ τὴν προποσπατήρησα. Καὶ μήπως δὲν τὴν ἤξερα ἀπὸ προτῆτερα; μήπως πολλὲς φορὲς μαζί δὲν τὴν εἴχαμε προσέξει γιὰ ὁμορφη, καὶ μήπως πολλὲς φορὲς δὲν μῆς κεντήθηκε καὶ τὸν δονοῦν ἢ ἀποθυμῶ νὰ μάθουμε ποιά ἦταν; ... Μὰ κείνο τὰπόνομα τ' Ἀπριλιάτικο με θάμπωσε. Τότες μόνο με γένηκε ξεχωριστὴ σὲς ἴσως μέσα. Τότες μόνο εἶδα τὸν ἡλεχριστὸ πὺ εἴχαν τὰ μάτια της... Τότες εἶδα πὼς με μαγνήτισε, πὼς μου ἐπιβλήθηκε γι' αἵς νὰ τὸ κατὰλάβει, χωρὶς νὰν τὸ σκεφτείται...

Ὁρος σὲ Φάληρο γύριζα τρελαμένος. Τὰ βήματά μου πὺ δὲν τὰ δοῖζα... Ἀφτήνα μου τὰ διέφτυνε... Στὸ τρεῖτο, πὺ μαῖκε μαῖκα, ... σὲ Παλάτι πὺ κατέβηκε κατέβηκα. Δὲ σὺλλογίστηκα νὰ μάθω γιὰ σένα... τί τὴν πὺν σέκανε νὰ μὴν κατέβης, νὰ με γελώσης. Τὴν παρακολούθησα... Ἐστρινα σὲν ἔδδ Στάδιον, ἀπὸ πῶς της... Ἐκατα δ,τι ἔκανε σὰ νὰ με τὸ διάταζε ἄλλῃ δόξαμη, ἀγνωστὴ ὡς ἐκείνη τὴν ὄρα... Ἦ κόρη τὸ κατὰλαβε... φαίνονταν νὰ ἀνησυχούσε... φαίνονταν καὶ νὰ τῆς μισοῦσε. Μοῦ γι-

χνε κάπου κάπου ματιά πὺ τὴν ἐπαιρνα ὅπως ἤθελα καὶ ὅπως με σύφερνε... Τὴν πῆγα ὡς τὸ σπῆτι της... Ἐμαθα πὺ κἀνεται, θὰ μάθω καὶ πὼς λέγεται καὶ ποιά εἶνε.

Ἀχ, ἀπὸ τότες με φάγαρε τὰ φῆδια... Εἶδα τὸ σπῆτι της. Εἶδα πὼς ἦταν ψηλότερη ἀπὸ μένα... Μὰ πάλε... Τί ξέρεις; Ἰσως νὰ μὴ καθόταν σ' ὄλο... ἴσως... καὶ ποὶς σὲ τέτοιες στιγμὲς δὲ λογαριάζει ὄλα σύμφωνα με τὴν ἐφτυχία του;

Ἀπὸ τότες μέχσας... Σὲ μιὰ βδομάδα ἔμαθα τὴν ταχυκὴ της. Πότες ἔβγαίνε σὲν δειροστοιχία, πότες κατέβαινε σὲ Φάληρο, πότες καθόταν σὲ ζαχαροπλαστεῖο... καὶ πάντα ἦμον ἢ οἰκία της... Ἀφτή με φερόταν ὅπως καὶ τὴν πρώτη φορὰ... Ἦθελα νὰ μάθω καὶ ποιά εἶνε καὶ πὼς λέγεται μὰ δὲν εἴχα τὸ θάρρος νὰ ρωτήσω κανένα. Τί; νὰ πῶ... νὰν τὴν ὑποδείξω σ' ἄλλον; νὰ με κατὰλάβει ἄλλος; κἀλιο νὰ μὴν ξέρω ποιά εἶνε... κἀλιο νὰ ἐλπίζω ἀπὸ ἀγνωστὴ τύχη... Τέλος μιὰ μέρα δὲ βάσταξα... ρώτησα τὸν ξάδερφό μου πὺ ξέρει ὄλο τὸν κόσμο καὶ τοῦ λέω.

— Δὲ μοῦ λὲς τίνος εἶνε τὸ σπῆτι τὸ δέφτερο δεξιά πὼς πᾶμε σὲ δρόμο Σ.;

— Τὸ δέφτερο σπῆτι δεξιά; ... Ἀ! Ἐκεῖ κἀνεται ἢ κ. Κ. Κατεργάση... με λέγει... σὲ κατὰλαβα, θὰ εἶδες τὴν ἀνευρία της... ἔχει γούστο, εἶνε πολλὸ ἔμψυγη καὶ πολλὸ γυναικὶ νὰ ρωτᾷς ποιά εἶνε...

ὦ! Πὼς γάρηκα, πὼς γάρηκα. Δὲ με ρωτᾷε ἴσο ἂν ἔβαλε ἕνα τέτοιο πῶμα σὲν τοῦ τοῦ ὁ ξάδερφός μου. Ἀβριο θὰν τὸ ξεγνοῦσε... Ἀβριο θὰν τοῦ δειχτα καμιὰν ἄλλη νὰ με τὴν πῆ καὶ θὰν τοῦ φεβγε ἢ ἀληθινή... Μὰ γὼ εἶδα πὼς δὲν ἦταν καὶ ἴσο ψηλὴ οἰκογένεια, καὶ ἄς κἀνεται καὶ σ' ἀπὸ τὸ σπῆτι. Στὸ τέλος με τρέταζε. Ἀφτὰ τέλος σὺλλογίσθηκα κείνη τὴν ὄρα...

Ὑστερα ἀπὸ λίγο με λέγει.

— Ἐχω πολλὸν καὶρο νὰ τὴ δῶ... ἀπὸ τότες πὺν πέθανε ὁ θεῖός της ὁ κ. Κ... Φαντάζομαι πὼς θὰν με τὰ μάθρα...

Μὲ ἔφευγε μιὰ φωνὴ γιατί κατὰλαβα πὼς δὲ ἀνενοσηθήκαμε.

— Καλὲ τί λές; Τί μάθρα με λές... Ἀφτή φορεῖ ὁδὸ φόρεμα...

— Ἀδύνατο! ἔξδν καὶ δὲ με λὲς γι' αἵτηνα... Μόλις δυὸ μῆνες εἶνε πὺν πέθανε ὁ θεῖός της.

Τότες ἀρχίσαμε τὴν ἐξήγησιν καὶ εἶδα πὼς κακὰ ἐξηγήθηκα... Δὲν ἦταν τὸ δέφτερο σπῆτι δεξιά καθὼς πᾶμε, ἀλλὰ δεξιά καθὼς ἐρχόμαστε.

— Μπᾶ, με λέει... Πολλὸ ψηλὰ κοιτάζεις ἀφτή τὴν φορὰ... Ἀφτὸ τὸ σπῆτι εἶνε τοῦ κ. Θ....

— Τί λὲς, ἀδερφέ, ἀλήθεια; !

— Ἀμ' ψέματα; Ἀδικα ἢ προθυμία σου νὰ μάθης... Ἀκουσε λοιπὸν. Ἀφτῆς ὁ πατέρας εἶνε πολλὸ ἀσθητός... Φαντάσου μήτε δέχεται, μήτε πᾶει παρὰ σὲ ὀρισμένους οἰκογένειες. Στὸ χορὸ τοῦ παλατιοῦ ἀκόμα δὲν πάτησε. Οἱ κόρες του εἶνε μοντέλα ὁμορφιάς καὶ παρθενιάς... Ἀκου με... ἄλλου... ἄλλου τὸ κόρτε σου. Νὰ, σὲ κείνηνα πὺν σοῦ 'πα προτῆτερα... Ἀφτή εἶνε ἐφτυχία κατὰφτερη.

Κατὰλαβα πὼς μίλησε, πὼς μιλοῦσε σὰ σὲν ἐφαπτότου... Καὶ γὼ τότες σὺλλογίστηκα τὴν ἀτυχία μου.

Τὴν κόρη τοῦ κ. Θ... νάγαλῶ. Ἀφτὴ πὺν πέρνει τόσην προίκα. Ἀφτὴ πὺν τί ξέρεις τί ὄνειρα βλέπει... Ἀφτὴ... Ἀφτὴ... ὦ, Θέ μου... ὦ Θέ μου, παρηγόρα με ἀπὸ τώρα... ἀφοῦ δὲ θέλησες νὰ με στομώρεις προτοῦ μοῦ πετάξει ὁ νοῦς, προτοῦ μοῦ φύγει ἡ καρδιά.

ὦ! Μοντέλο ὁμορφιάς καὶ παρθενιάς. Ἡ πρώτη στὴν Ἀθήνα μέσα σὲλα... Σ' ὅλα καὶ χωρὶς νάναι ἀριστοκρατία. Χωρὶς νάχει σκέψη μὲ τὴν τάξη ἀφτὴ, πὺν τί νὰ σὲ πῶ, δὲ μάρεσει... Χωρὶς νὰ τὴ σφίγγουν οἱ ἀξιωματικοὶ στοὺς χοροὺς καὶ στὰ γλέντια... Κι ὁ πατέρας τῆς γνωστὸς ὁ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Πλούσιος ἀπὸ κείνους πὺν κάνουνε καὶ τὸν κάθε σοσιαλιστὴ νὰν τὸν σέβεται. Μὲ θεριμὸ αἰσθήματα... μὲ ιδιαίτερη στοργὴ γιὰ τὸν ἄλλον... μὲ μορφὴ σεβαστὴ... μὲ ἀρετὲς πολλές... Μὲ ὄνομα, πὺν τὸ ἔκανε ὁ ἴδιος, βουτηγμένο στὴν τιμὴ καὶ στὴν ἐδωροσύνη. ὦ! Τὸ μόνο τῆς καλὸ ἦταν τὰ χρήματα, ἦ... τὸ μόνο καλὸ—νὰ πῶ καλτέρα—ἦταν ἡ δική μου ἡ φτώχεια...

Κεῖνο τὸ βράδυ δὲν κοιμήθηκα. Γύριζαν μέσα μου ἀστράπεδες οἱ σκέψεις καὶ οἱ ἀποφάσεις μου. Τί νὰ κάμω; νὰ βιάσω τὴν καρδιά μου νὰ πάρει νὰ ἀγαπάει; Νὰ ἐξακολουθῶ; καὶ νὰ φέρω τὸν ἐμαυτὸ μου στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ;... Προτίμησα τὸ πρῶτο καὶ γιὰ νὰν τὸ κατορθώσω ἀποφάσισα νὰ κάμω τὸ τοῦρ τῆς Πελοποννήσου μὲ βαπόρι. Καὶ γι' αὐτὸ ἀπόρησες, πὺν μὲ εἶδες ξάφνου νὰ ταξιδεύω.

Πῶς μὲ φάνηκε τὸ βράδυ στὸ βαπόρι, πὺν ὄρε ἡ ὥρα νὰ τὴ διῶ στὸν περίπατο. Θέ μου, Θέ μου. Τὸ πνέμα μου μὲ ἦταν φρεγγάτο καὶ τὴν ἀκολουθοῦσε καὶ τὴν ἔβλεπε καὶ τὴν ἔβλεπε... Καὶ στὴν πλώρη, στὴν ἀγαπητὴ μου θέσῃ σὰ θρόνονομαι στὸ αὐτοῦ ξαπλωμένος μακρὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους ἐπιβάτες, ἔβλεπα τὴ δειροστοιχία μὲ τὸν κόσμο τῆς... Ἔβλεπα ἐκείνη μὲ τὴ μαμά τῆς καὶ μὲ τὴ μικρότερη ἀδερφή τῆς, τίς τρεῖς τους, ὅπως βγαίνανε πάντα, καὶ τὸν ἐμαυτὸ μου κάμποσα βήματα πίσω νὰν τὴν καμαρώνει, νάντῃς θα μάζει τὸ λυγρὸ ἀνάστημά τῆς, νὰ πέρνει ὡς ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς πὺν σκόρπιζε, νὰ μυρίζει τὴν ἀναπνοή τῆς, νὰ ὀνειροπολεῖ... νὰ παίζει... νὰ χαίρεται... νὰ μὴν ξέρει τί αἰσιάνεται, ἂν ποιεῖ ἢ ἂν ἐφχαριστιέται.

(Στ' ἄλλο φύλλο τερματίζω)

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σὲ Κυματογράφο.

Καὶ ἂν ἐδραματούγησες τὴν «Κόρη τῶν Κυμάτων»,
δὲν τῶκαμες γιὰ ποσοστὰ, δὲν τῶκαμες γιὰ χρήματα.
Ὁργανωτὴς θεατρικῶν καὶ ἄλλων θεαμάτων
ν' ἀκούσης θέλησες ἀπλῶς κ' εἶπ' «Τι λὲν τὰ Κέματα!»

★★

Σὲ νεόφαντο αἰσθητικό.

Αἰσθητικὴς μαθήματα μὲ τρόπο Διαπλάσιο
διδάσκεις σὲ ἡθοιοποιοὺς καὶ μ' ὄφρος ἀναλυτικὸ
τόσο, πὺν κάθε μάθημα μποροῦμε κ' ὡς θαυμασμοῦ
νὰ τῶχοιμ... ἀναισθητικό!

★★

Σ' ἐπιτήδειο ζωγράφο.

Τὸν πόλεμο ζωγράφησες χαρούμενο γιορτάσι,
καὶ πονθὲν δὲν ἔβαλες, γιὰ σάλτσα, λίγο κλάμα.
Καὶ ποῖς τὴν ἐξυπνίδα σου μπορεῖ νὰ μὴ θαμῶσῃ,
ἀφοῦ τὴν Τέχνη γύρισε πρὸς τὴ χορτὴν οὐκλάμα;

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΣΕΙΡΑ Β'

ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑΚΙΑ:

Βελάζοντας τὰ προβατάκια
Φέρνει ἀπὸ ἀντίπερά μου ἡ βάρκα,
Καὶ λέω πῶς εἶναι κυματάκια
Μαλλὶ πὺν ἐπήρανε καὶ σάρκα.
Κι εἶναι ὁ Βοριάς ὁ πανημένος
Πίσω ὁ τοσπάνος ἔσπλωμένος,
Καὶ Χάροντας ὁ μακελλάρης
Ὁλόρθος στέκεται ὁ βαρκάρης...

ΟΙ ΑΓΥΡΙΣΤΟΙ:

Στὴν ἄλικη τὴ θάλασσα τὴν αἵματοβαμμένη,
Ψυχούλες ἀρμενίζουσε σὰ σκλάβοι ἀλυσσομένοι.
Μαύρα πουλιὰ ὅλες φαίνοντα, μάτια πὺν λάμνουν μόνο
Πλατιὲς φτερούγες γέροντας μὲ μυστικὸ ἔναν πόνο,
Καὶ πνέει ἀγεράκι σιγανὸ στ' ἀναφτερισμά τους
Μόλις πὺν φρίσσει ἀδέλχητα τὴ βάραντη Γαλήνη...
ὦ τί ταξιδὶ ἀτέλειωτο, σὰ σὲ θαν τοῦ κλίνῃ,
Κάτω ἀπὸ νύφη ἀδάκρυτα τὸ αἰῶνιο πέρασμά τους!

Ο ΜΙΣΕΜΟΣ:

Πόσοι καημοὶ στὶς ἀμμουδιές; πόσα πικρὰ φιλήματα
Μύρια χιλιὰ ἀγαρῆλητά σὲ ἀγέλαστα χεῖλάκια...
Στὶς ἀγκαλιὲς ἀπόμειναν Ἡσίοι μονάχα οἱ τόσες
Τοῦ Γυρισμοῦ γλυκὲς Χαρὲς; μὴδὲ μετριούνται πόσες
Φορὲς ἀγοῖπνησε ἡ ψυχὴ στὸ κῆμα διψασμένη
Καὶ πίνει ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς καὶ ἕνα φιλὶ προσμένει...

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ:

Ἀποτραβιέται ὁ Μισέμος, τὰ δάκρυα καὶ οἱ Καημοὶ τοῦ
Καὶ νὰ οἱ Χαρὲς τοῦ Γυρισμοῦ, γλυκὰ Φιλιά μαζί του,
Ὅφες, θωριὲς γελοῦμενες, ὁλότρεμες Ἀγλάες
Ἄλλες μικρὲς φτερογιγαστὲς καὶ σὶ μαννοῦλες ἄλλες
—Μὰ πὺν εἶναι ἡ πιδ γελοῦμένη καὶ ἡ πιδ χαριτωμένη;
—Πίσω ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς θεωρεῖ ἀποτραβηγμένη!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Σπύτες 1918.

ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΜΙΑ ΚΡΙΣΗ

Φίλε Νουμά,

Περίμενα τὴν ἐκδοσὴ τοῦ δευτέρου φύλλου μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία γιὰ νὰ ἰδῶ, ἂν πραγματικῶς πιστεῦσῃς στὰ γραφόμενά σου' ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάγνωσή σου ἔμεινα πολὺ περισσότερο εὐχαριστημένος ἀπὸ ὅ,τι ἔλπίζα, γιὰτὶ δὲ γράφεις μόνο τὰ πράγματα, ὅπως φαίνονται, ἀλλὰ δείχνεις τὰ πραγματικὰ αἶτια τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν μας.

Περίμενα νὰ ἰδῶ (ὅπως κάνουν δυστυχῶς ὅλες οἱ ἀστυκὲς ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ τῶν δύο πόλεων, πλὴν μιᾶς καθημερινῆς ἐφημερίδας) νὰ ἐξηγῶνς μόνο πρόσωπα' ἀλλὰ εὐτυχῶς τὸ γράφημά σου περιστρέφεται γύρω ἀπὸ ἰδέες, ἀπὸ τίς ὁποῖες δυστυχῶς υπάσχει τόσο μεγάλη ἔλλειψη στὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ στέλνω θερμὰ συγχαρητήρια στοὺς γράφοντάς στοὺς περιοδικῶς.

Εὔχομαι ν' ἀκολουθήσῃς κ' ἄλλα φύλλα τὸ ἴδιο παράδειγμα γιὰ νὰ βγῇ πὰς κ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὸ βούρκο τῶν προσωπικῶν παθῶν, νὰ μορφωθῇ καὶ νὰ ταχθῇ σὲ μιὰ φυσικὴ κ' ἐπιστημονικὴ ἰδεολογία, πὺν ἀρμόζει στὸν πολιτισμένο ἄνθρωπο τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Μὲ βαθεῖα συναίσθησι τῶν γραφόμενων.

24/12/18 Φάληρο

Π. Κ.